

---

# SAŽETAK



---

Knjiga *Konstrukcije kulture. Modeli kulturne modernizacije u Hrvatskoj 19. stoljeća* koncipirana je na taj način da s metodološke i teorijske razine dvaju uvodnih poglavlja, zapravo teorijskih skica, o pojmu kulture i pojmu, problemu nacionalnog i kulturnog identiteta otvara polje u uvid na nekoliko razina onih elemenata koji su bitno konstitutivni upravo za 19. stoljeće i procese modernizacije i stvaranja građanske Hrvatske. Analitički i kritički otvarajući diskusiju, kultura se poima u najširem smislu kao „način života“, pored toga što se ona realizira u svojim specifičnim i specijalnijim sektorima. Slično se, metodološki, postupa i u segmentu propitkivanja problema nacionalnog i kulturnog identiteta. Pritom se polemizira s najrecentnijim i najviše citiranim autorima (Anderson, Gellner, Hobsbawm, Smith, Wehler) te se polemički ukazuje da postoje argumenti za tezu kako hrvatska nacija (nacionalizam) nije „zamišljena“ ili „izmišljena“, što se analizama tvorbenih česti procesa hrvatske modernizacije u 19. stoljeću kuša i dokazati, posebice u jezičnim te umjetničkim (i književnim) praksama.

Knjiga je, nadalje, strukturirana u nekoliko poglavlja. Tako prvo izlaže činjenice, u njihovim „izvornim“ stanjima, koje tvore strukturu društva, od materijalne do društvene sfere, s posebnim osvrtom na institucije koje su u 19. stoljeću u Hrvatskoj imale snažan inicijalni zamašnjak i opskrbu tvorbenih sadržaja. Te se „činjenice“, kao „izvorne“, nisu mogle proizvesti različitim diskurzivnim modelima, kao što je to bio slučaj s epistemološkim „sređivanjem“ ili umjetničkim praksama. Zato se sljedeći dio knjige i bavi znanstvenom „obradom“ tih društvenih činjenica. A to je u biti već određeno epistemološko uređenje, koje samim tim činom „sređuje“ društvenu stvarnost, s jedne strane, te je, upravo diskurzivnim radom, i proizvodi, u smislu konstrukcijskog „plana“, s druge strane, a

ujedno svjedoči o visokom stupnju metastrukturalne svijesti, s treće strane.

Posebnu se pozornost posvećuje formama ideologije i modelima državotvornosti kao važnom segmentu u konstituciji, a ne samo konstrukciji, hrvatske nacije, koja dakako ima i svoju povijest, a ne samo „hir“ devetnaestostoljetne „mode“ nacionalizma. Taj je segment, odnosno ta društveno-povijesna činjenica, jedan od najizravnijih i najjasnijih argumenata protiv teza o „izmišljanju“ nacije, jer se ona u hrvatskom primjeru gradila i povijesno afirmirala u procesu koji se može jasno pratiti, i koji upravo tom povijesnošću nudi snagu argumenta.

Kulturacijski procesi prate tijek kulture u užem smislu riječi, to jest prate umjetničke prakse koje pokazuju da mogu „preskočiti“ dvostruku rubnost, u kojemu se položaju inače našla Hrvatska u tom stoljeću. To se jednako odnosi na „materijale“ kao i na forme. To, sa svoje strane, još „hrvatskije“ pokazuje segment jezika i književnosti. Jezik, naime, upravo logikom svojega dijakronijskoga razvitka, kroz tropisemenosti i trogovornost (tronarječnost), egzemplarno svjedoči o onom što se u najboljem smislu riječi može imenovati jezičnim nacionalizmom, jer je jezik u pravom smislu „kuća bitka“ (Heidegger), što su hrvatski preporoditelji imali vazda na umu. Književnost, opet, ne samo zato što je pisana hrvatskim jezikom, nego i zato što se trudila, kako je govorio Šenoa, uzimati ponajprije hrvatsku građu kao svoj gradivni materijal, što znači da je „pisala“ specifičnu društvenu stvarnost 19. stoljeća, ta je književnost dakle ne samo „pročitala“ temeljne silnice koje su se u promjenama 19. stoljeća zatekle „na terenu“, nego je svojim „projektivnim“ sugestijama nudila elemente za konstrukciju hrvatskog identiteta, pa makar i *via negationem*. S jedne se strane to odnosilo na građanski etos, a s druge strane, glede tehnologije u užem smislu, nastojala je biti u suglasju s europskim stilskim modelima, pa je i ona dakle imala svoje balzakovske vrhunce.

Kako u manjim zaključcima nakon svakoga dijela knjige, tako i u završnom zaključku, knjiga nudi meta-metastrukturalnu razinu diskursa koja, „apstraktno“, sintetizira diskurzivnu „obradu“ i modelski „poopćuje“ epistemološko „sređivanje“ kakvo su ponudili procesi kulturacije motrenoga stoljeća.